

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

[Patriotic education of junior schoolchildren through artistic local history]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv : Drahomanov National Pedagogical University, 20 p. [in Ukrainian].

6. Stehni, O.I. (2020). Natsionalna identychnist [National identity]. *Encyclopedia of Modern Ukraine*. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: <https://esu.com.ua/article-71062> [in Ukrainian].

7. Utverdzhennia ukrainiskoi natsionalnoi ta hromadian-skoi identychnosti (2024). [Affirmation of Ukrainian national and civic identity]. *Monograph*. K. Zhurba, I. Bekh, S. Boiko,

V. Yevtushok, S. Hariacha, L. Kanishevska, I. Kuchynska, S. Kuchynskiy, O. Lisovets, I. Nestaiko, L. Pavlova, V. Raho-zina, O. Reipolska, N. Senovska, S. Tolochko, S. Fedorenko, I. Shkilna, V. Yasko; (Eds.). K. Zhurba, O. Reipolska. Kyiv, 232 p. [in Ukrainian].

8. Shevniuk, O.L. (2003). Kulturolohichna osvita maibut-noho vchytelia: teoriia i praktyka [Cultural Education of Future Teachers: Theory and Practice]. *Monograph*. Kyiv : Drahoma-nov National Pedagogical University, 232 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.02.2025

УДК 37.035:316.77:378](477)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.322259>

Вадим Бескорвайний, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто вплив соціальних мереж на формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти. Проаналізовано нормативно-правові документи та наукову літературу з цієї проблематики. Визначено, що національна ідентичність є основою для патріотизму, активної громадянської позиції та єдності нації. Охарактеризовано поняття "національна ідентичність" та основні чинники її формування у здобувачів вищої освіти: освітні програми, позааудиторні заходи, громадські організації і соціальні мережі. Доведено, що соціальні мережі є ефективним засобом формування світогляду, цінностей, соціалізації та ідентичності здобувачів вищої освіти. Висвітлено позитивні та негативні аспекти впливу соціальних мереж на формування особистості. Запропоновано ключові напрями для формування національної ідентичності: створення якісного національного контенту, формування онлайн-спільнот, залучення молоді до національних ініціатив, інтеграція соціальних мереж в освітній процес, розвиток медіаграмотності, популяризація української мови і культури.

Ключові слова: соціальні мережі; здобувачі вищої освіти; цифровізація; національна ідентичність; онлайн-спільноти; медіа грамотність; патріотизм.

Лім. 15.

Vadym Beskorovainyi, Applicant of the Third Educational and Scientific Level of
Higher Education of the Education and Innovative Pedagogy Department,
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University

THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON THE FORMATION OF NATIONAL IDENTITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

The article considers the impact of social networks on the formation of national identity of higher education students. The article analyses legal and regulatory documents and scientific literature on this issue. It is determined that national identity is the basis for patriotism, active citizenship and unity of the nation. The concept of "national identity" and the main factors of its formation in higher education students are characterised: by educational programmes, extracurricular activities, public organisations and social networks. It is found that the formation of the national identity of higher education students is a complex process that occurs under the influence of various factors. Experience shows that social networks are the most effective factor in the digital society. The article defines social networks as digital platforms, services and applications that are built around the convergence of content sharing, public communication and interpersonal relationships. The popularity of social networks among applicants is determined: by Instagram, TikTok, YouTube, Facebook, Snapchat, X (Twitter), Telegram, WhatsApp, Discord, Viber, Twitch, Reddit. Their characteristics are given. It is proven that social networks are an effective means of shaping the worldview, values, socialisation and identity of students. The positive (communication, overcoming geographical barriers, emotional connections, strengthening cultural heritage, mobilisation and coordination of youth, etc.) and negative (dissemination of inaccurate information, fragmented perception of reality, the influence of foreign information space, large amount of information, etc.) aspects of the impact of social networks on the formation of students' identity are highlighted. The author proposes key areas of effective use of social media for the formation of national identity: creation of high-quality national content, formation of online communities, involvement of young people in national initiatives, integration of social media into the educational process, development of media literacy, and promotion of the Ukrainian language and culture.

Keywords: social networks; higher education students; digitalisation; national identity; online communities; media literacy; patriotism.

Постановка проблеми. Сьогодні спостерігається зростання використання соціальних мереж здобувачами закладів вищої освіти, які проводять значну частину свого часу в цифровому просторі. Ця категорія користувачів вирізняється високим рівнем цифрової та медіаграмотності, тому вони активно долучаються до різноманітних онлайн-спільнот за інтересами, що стає додатковим джерелом знань і практичних навичок, сприяє професійному зростанню, розширенню кругозору та формуванню корисних зв'язків у професійній сфері. Здобувачі освіти у соціальних мережах створюють власний контент, спільноти, де обмінюються інформацією, підтримують один одного, виконують спільні проекти тощо. Отже, соціальні мережі є не просто платформою для розваг та спілкування, а й потужним інструментом для формування світогляду, цінностей, соціалізації та ідентичності. З огляду на це дослідження особливостей впливу соціальних мереж на формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти набуває особливої актуальності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблему національно-патріотичного виховання досліджували науковці В. Ворожбіт-Горбатюк, О. Гевко, А. Заєць, О. Кін, В. Купрієвич, Н. Лалак, Ж. Макара, Н. Мотичак, О. Петрик, Т. Собченко, В. Харагірло, Л. Чуприна. Фахівці з педагогіки Н. Борисенко, В. Ворожбіт-Горбатюк, Т. Собченко, В. Купрієвич вивчали особливості національно-патріотичного виховання в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Автори досліджували, як війна впливає на освітній процес і які умови мають бути створені для ефективного виховання патріотизму в цей складний період. Науковці Н. Лалак, Ж. Макара, О. Гевко, Н. Мотичак, О. Петрик, В. Харагірло комплексно вивчали різні аспекти національно-патріотичного виховання у закладах освіти.

Аналіз наукової літератури свідчить, що національно-патріотичне виховання є важливим інструментом формування національної ідентичності, яка є основою для патріотизму, активної громадянської позиції та єдності нації. Дослідники О. Кіндратець, О. Олексюк, А. Османова, А. Сардак, Т. Сергієнко, Л. Співак у своїх напрацюваннях зазначають, що національна ідентичність є фундаментом для патріотизму. Коли людина ідентифікує себе з нацією, вона відчуває відповідальність за її долю, готова захищати її інтереси й цінності. Науковці О. Кіндратець, Т. Сергієнко досліджували національну ідентичність як умову збереження та зміцнення державного суверенітету [4]; О. Олексюк студіювала питання національної ідентичності в університетській культурі, а саме зовнішніх викликів та внутрішніх резервів [8]. А. Османова, Л. Співак обрали предметом вивчення національну ідентич-

ність української студентської молоді у воєнний час [9]; А. Сардак з'ясував феномен національної ідентичності в умовах інформаційної війни [14].

У нормативних документах України національна ідентичність висвітлена через низку суміжних понять, таких як патріотизм, громадянська свідомість, національні цінності тощо. Аналіз положень Конституції України свідчить про те, що держава відводить важливу роль розвитку української нації, захисту суверенітету та територіальної цілісності країни, про що підтверджується у її статтях. Так, у статті 11 зазначено, що “Держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури” [5]. Це положення вказує на визнання державою важливості національно-патріотичного виховання, а саме національної ідентичності, що базується на спільній історії, традиціях та культурі.

Стаття 17 Конституції України визначає, що “Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу” [5]. Це підкреслює, що захист держави є обов'язком кожного громадянина. Реалізація цього обов'язку неможлива без належного рівня патріотизму, що формується саме в процесі національно-патріотичного виховання.

У статті 65 Конституції України задекларовано, що “Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України” [5]. Це положення чітко вказує на те, що патріотизм є конституційним обов'язком кожного громадянина України. Отже, відповідно Конституції України, національно-патріотичне виховання становить невід'ємну складову державної політики, спрямованої на зміцнення національної єдності, забезпечення суверенітету та територіальної цілісності України.

Конституція України опосередковано визначає ключові завдання національно-патріотичного виховання: 1) сприяння консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури; 2) формування готовності громадян до захисту суверенітету, територіальної цілісності, економічної та інформаційної безпеки України; 3) виховання поваги до державних символів України та усвідомлення обов'язку захищати Вітчизну.

У Законі України “Про освіту” формування патріотизму визначено одним із ключових завдань освіти. Закон покладає на систему освіти “виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій” (стаття 6) [13].

У Законі України “Про вищу освіту” також є положення про патріотичне виховання. У статті 62

“Права осіб, які навчаються у закладах вищої освіти” зазначено: “Особи, які навчаються у закладах вищої освіти, мають право на “участь у громадських об’єднаннях” [11].

В умовах цифрового суспільства та інформаційних війн, патріотичне виховання стикається з новими викликами, і соціальні мережі стають ареною боротьби за свідомість громадян, ефективним та дієвим інструментом розповсюдження патріотичного контенту, залученні молоді до патріотичних заходів, створення спільнот. Цифрова трансформація суспільства зумовлює інтеграцію патріотичного виховання в онлайн-середовище, про що свідчать численні наукові дослідження. Фахівці з питань освіти, виховання молоді вказують на дидактичний потенціал соціальних мереж для патріотичного виховання. Наприклад, О. Кін та Т. Собченко досліджували аспекти проблеми формування національної самосвідомості особистості та досвід використання потенціалу соціальних мереж у реалізації концепції національно-патріотичного виховання [15], А. Заєць вивчала військово-патріотичне виховання здобувачів освіти [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Актуальність теми національно-патріотичного виховання, яка зумовлена воєнним станом в Україні, цифровою трансформацією суспільства, зумовлює потребу комплексного наукового дослідження цієї проблеми. У статті зроблено спробу простудіювати вплив соціальних мереж на формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти. Зокрема, недостатньо вивченим залишається процес формування національної ідентичності в цифровому середовищі, а також бракує практичних рекомендацій щодо ефективного використання соціальних мереж для національно-патріотичного виховання молоді.

Метою статті є аналіз позитивних та негативних аспектів впливу соціальних мереж на процес формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти та визначення ключових напрямків цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Національна ідентичність – це почуття належності до певної нації або країни, що містить усвідомлення спільної історії, культури, мови, традицій і цінностей. Вона відіграє важливу роль у формуванні особистої і колективної ідентичності, а також у зміцненні соціальної згуртованості та патріотизму. Усвідомлення належності до нації може проявлятися через різні аспекти, такі як мова, культура, історія, символи тощо. Національна ідентичність здобувачів закладів вищої освіти відіграє важливу роль у їхньому особистісному та професійному розвитку.

Дослідження механізмів формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти є

актуальним напрямом сучасної педагогічної науки. Виокремлюють чинники, які сприяють розвитку зазначеного процесу, а саме:

1) *освітні програми як інструмент формування національної ідентичності.* Інтеграція до навчальних планів дисциплін з історії, культури, мови та традицій українського народу є важливим фактором збереження національної спадщини, що сприяє формуванню національної ідентичності;

2) *виховний потенціал позааудиторних заходів.* Організація та проведення виховних заходів, які присвячені українським святкам, етнічним фестивалям, культурно-мистецьким подіям, сприяють формуванню у здобувачів вищої освіти почуття національної єдності, гордості за культурні надбання українського народу;

3) *роль громадських організацій, спільнот у формуванні національно-патріотичної свідомості.* Залучення здобувачів освіти до студентських об’єднань, які орієнтовані на популяризацію національних цінностей, збереження історичної пам’яті та розвиток національної культури є ефективним засобом формування національної ідентичності сучасної молоді;

4) *вплив соціальних мереж на формування національної ідентичності здобувачів освіти.* В умовах цифрової трансформації соціальні мережі є одним із важливих каналів отримання та розповсюдження інформації, зокрема тієї, що стосується національної культури, історії, мови.

Отже, формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти є комплексним процесом, що відбувається під впливом різноманітних чинників, з-поміж яких найбільш ефективним, як показує досвід, є соціальні мережі.

Соціальні мережі – це цифрові платформи, сервіси і застосунки, які побудовані навколо певного контенту, публічної комунікації та міжособистісних зв’язків. Вони виступають посередниками та можуть пропонувати або поширювати конкретний зміст ідентичностей кожної спільноти, яка може трансформуватися у міру розгортання соціально-історичних змін.

Соціальні мережі виступають основою будь-якого суспільства. Незалежно від епохи, чи рівня розвитку, люди завжди об’єднувалися в групи та вибудовували між собою зв’язки. Навіть до появи Інтернету, люди формували спільноти, взаємодіяли, обмінювалися інформацією, підтримували одне одного. В основу цих зв’язків покладені соціальні відносини: спілкування, співпраця, обмін ресурсами, підтримка, конфлікти тощо. Біологічна та психологічна залежність змушує людину встановлювати стосунки, формувати групи чи спільноти. Людина – істота соціальна, тому шукає зв’язки з іншими, щоб задовольнити свої базові потреби. Сучасні технології, зокрема Інтернет та соціальні

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

мережі, лише надали нові інструменти для побудови та підтримки цих зв'язків, але сама потреба в них залишається незмінною.

Соціальні мережі радикально змінили спосіб взаємодії між людьми, в спільнотах, створивши онлайн-простори, які сприяють швидкому і необмеженому обміну інформацією. Існування та функціонування цих платформ базується на природному прагненні людини до спілкування, діалогу, співпраці, побудові відносин. І, як наслідок, соціальні мережі привернули увагу багатьох користувачів, у тому числі й здобувачів вищої освіти.

Найбільшій популярності соціальні мережі набули серед здобувачів та стали для них невід'ємною частиною життя. Соціальні мережі, такі як Instagram, TikTok, YouTube, Facebook, X (Twitter), Telegram, WhatsApp, Discord, Viber, Twitch, Reddit, стали для здобувачів основним джерелом інформації. Кожна з цих платформ має свої унікальні особливості: Instagram фокусується на візуальному контенті, TikTok – на коротких динамічних відео, YouTube – на відеоконтенті, Facebook є популярним для спілкування в групах, X (Twitter) є майданчиком для мікроблогінгу, WhatsApp, Telegram та Viber забезпечують зручне особисте та групове спілкування, Discord популярний серед геймерів та різних спільнот, пропонує функції дзвінків і чатів та інші. Такі платформи, конкурують із традиційними ЗМІ, тому що надають фрагменти новин та інформації, які оптимізовані для когнітивної обробки.

Здобувачі освіти сприймають соціальні мережі як надійний, цінний інструмент, який підвищує продуктивність, надає знання та підвищує ефективність навчання. Однак виникають занепокоєння щодо потенційного впливу величезного обсягу і різноманітних форматів контенту, розміщеного на цих платформах, та їхнього впливу на сприйняття та розуміння користувача.

Уважається, що ідентичність є ядром особистості. Соціальні мережі мають великий вплив на те, як студенти формують своє "Я", тобто свою ідентичність. Безумовно, кожна людина має унікальну ідентичність, яка формує її неповторний внутрішній світ. Однак існує поняття "національної ідентичності", що об'єднує людей на основі спільних цінностей, звичаїв, традицій, соціальних норм та культури.

Загалом здобувачі закладів вищої освіти використовують соціальні мережі для формування та вираження своєї національної ідентичності, але механізми конструювання ідентичності та потенційні недоліки використання соціальних медіа не до кінця зрозумілими, що потребує всебічних досліджень.

Серед позитивних аспектів соціальних мереж визначають ефективну комунікацію та подолання

географічних бар'єрів. Крім того, оскільки через соціальні мережі поширюється великий обсяг інформації, який має потенціал впливати на сприйняття та діяльність здобувачів освіти, це впливає на їхню ідентичність (на цінності, мультикультуралізм, вираження поглядів тощо). Платформи соціальних медіа можуть сприяти емоційним зв'язкам і відчуттю належності до своєї нації. Вони також надають користувачам майданчик для вираження та зміцнення своєї культурної ідентичності.

Для ефективного використання соціальних мереж під час формування національної ідентичності потрібно дотримуватися таких ключових напрямів:

- створення якісного національного контенту (відео, музики, подкастів, блогів, цифрових виставок тощо), через який здійснюється популяризація історії, культури, мови, традицій тощо;

- формування онлайн-спільнот, які орієнтовані на національну ідентичність;

- залучення молоді до національних ініціатив у цифровому просторі через організацію патріотичних челенджів, флешмобів, онлайн-зустрічей із культурними діячами, істориками, митцями тощо;

- інтеграція соціальних мереж в освітній процес, що передбачає їх використання для навчання та виховання, поширення наукових досліджень, які сприяють усвідомленню національної ідентичності тощо;

- розвиток медіаграмотності здобувачів освіти для критичного сприйняття контенту соціальних мереж, розпізнавання маніпуляцій та фейкових новин тощо;

- популяризація української мови та культури в цифровому просторі через активне використання української мови в соціальних мережах, розробка мовних ініціатив, розвиток цифрових українських платформ, підтримка молодих українських акторів, блогерів які поширюють український контент.

Висновок. Таким чином, аналіз впливу соціальних мереж на формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти засвідчив, що цифрове середовище відіграє важливу роль у самоідентифікації молоді. Дотримання ключових напрямів сприятиме зміцненню національної свідомості, популяризації української мови та культури, формування громадської відповідальності. Перспективним напрямом досліджень убачається пошук стратегій протидії інформаційним загрозам у цифровому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворожбіт-Горбатюк В., Борисенко Н. Ціннісний підхід у реалізації положень концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (історико-педагогічний дискурс). *Педагогічні науки*. 2022. № 99. С. 5–10.

2. Гевко О., Мотичак Н. Організація національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору: світовий та вітчизняний вимір : зб. наук. пр. Львів, 2023. С. 57–60.

3. Засць А. Військово-патріотичне виховання здобувачів освіти. *Modern problems of science, education and society*. Київ, 2024. С. 533.

4. Кіндратєць О., Сергієнко Т. Національна ідентичність як умова збереження та зміцнення державного суверенітету. *Серія: Історія. Політологія*. 2023. № 35–36. С. 78–89.

5. Конституція України (Відомості Верховної Ради України) (ВВР), від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 01.03.2025).

6. Купрієвич В. Національно-патріотичне виховання здобувачів освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Патріотичне виховання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнної агресії : методичний посібник. Київ, 2024. С. 6–10.

7. Лалак Н., Макара Ж. Сучасний підхід до проблеми національно-патріотичного виховання здобувачів освіти. *Наука майбутнього*. Мукачеве, 2021. Вип. 1 (7). С. 57–61.

8. Олексюк О. Національна ідентичність в університетській культурі: зовнішні виклики та внутрішні резерви. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2022. № 2 (104). С. 75–83.

9. Османова А., Співак Л. Національна ідентичність української студентської молоді у воєнний час. *Психологія: реальність і перспективи*. 2022. № 18. С. 132–140.

10. Петрик О. Національно-патріотичне виховання здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти в контексті сучасних викликів. *Сучасна освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих* : зб. наук. пр. Переяслав, 2024. 566 с.

11. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 01.03.2025).

12. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> (дата звернення: 01.03.2025).

13. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.03.2025).

14. Сардак А. Феномен національної ідентичності в умовах інформаційної війни. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2024. № 3. С. 87–91.

15. Собченко Т., Кін О. Аналіз досвіду роботи використання потенціалу соціальних мереж у реалізації концепції національно-патріотичного виховання. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. № 11 (1). С. 45–49.

REFERENCES

1. Vorozhbit-Horbatiuk, V. & Borysenko, N. (2022). Tsinnisnyi pidkhd u realizatsii polozhen kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy (istoryko-pedahohichnyi dyskurs) [Value approach in the implementation of the provisions of the concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine (historical and pedagogical discourse)]. *Pedagogical Sciences*, No. 99, pp. 5–10. [in Ukrainian].

2. Hevko, O. & Motychak, N. (2023). Orhanizatsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia zdobuvachiv vyshchoi

osvity [Organization of national-patriotic education of students of higher education]. *Theoretical and practical aspects of the formation of educational space: world and domestic dimension: coll. of scientific works*. Lviv, pp. 57–60. [in Ukrainian].

3. Zaiets, A. (2024). Viiskovo-patriotychno vykhovannia zdobuvachiv osvity [Military-patriotic education of students]. *Modern problems of science, education and society*. Kyiv, p. 533. [in Ukrainian].

4. Kindratets, O. & Serhienko, T. (2023). Natsionalna identychnist yak umova zberezhennta ta zmitsnennia derzhavnoho suverenitetu [National identity as a condition for preserving and strengthening state sovereignty]. *Series: History. Political science*, No. 35–36, pp. 78–89. [in Ukrainian].

5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine, from 28.06.1996. No. 254k/96-VR. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (Accessed 01 March 2025). [in Ukrainian].

6. Kuprievych, V. (2024). Natsionalno-patriotychno vykhovannia zdobuvachiv osvity v umovakh voiennoho stanu ta povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [National-patriotic education of students in the conditions of martial law and post-war reconstruction of Ukraine]. *Patriotic education in institutions of professional (vocational and technical) education in the conditions of military aggression: a methodological guide*. Kyiv, pp. 6–10. [in Ukrainian].

7. Lalak, N. & Makara, Zh. (2021). Suchasnyi pidkhd do problemy natsionalno-patriotychnoho vykhovannia zdobuvachiv osvity [A modern approach to the problem of national-patriotic education of students]. *Science of the Future*. Mukachevo, No. 1(7), pp. 57–61. [in Ukrainian].

8. Oleksiuk, O. (2022). Natsionalna identychnist v universytetskii kulturi: zovnishni vyklyky ta vnutrishni rezervy [National identity in university culture: external challenges and internal reserves]. *Spirituality of Personality: Methodology, Theory and Practice*, No. 2(104), pp. 75–83. [in Ukrainian].

9. Osmanova, A. & Spivak, L. (2022). Natsionalna identychnist ukrainskoi studentskoi molodi u voiennyi chas [National identity of Ukrainian student youth in wartime]. *Psychology: Reality and Prospects*, No. 18, pp. 132–140. [in Ukrainian].

10. Petryk, O. (2024). Natsionalno-patriotychno vykhovannia zdobuvachiv osvity zakladiv zahalnoi serednoi osvity v konteksti suchasnykh vyklykiv [National-patriotic education of students of general secondary education institutions in the context of modern challenges]. *Modern Education: Strategies and Technologies of Youth and Adult Education: coll. of scientific works*. Pereiaslav, 566 p. [in Ukrainian].

11. Pro vyshchu osvitu [On Higher Education]. Law of Ukraine from 01.07.2014. No. 1556-VII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Accessed 01 March 2025). [in Ukrainian].

12. Pro viiskovyi oboviazok i viiskovu sluzhbu [About military duty and military service]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] from 25.03.1992. No. 2232-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> (Accessed 01 March 2025). [in Ukrainian].

13. Pro osvitu [On Education]. Law of Ukraine from 05.09.2017. No. 2145-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Accessed 01 March 2025). [in Ukrainian].

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА В СТРУКТУРІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

14. Sardak, A. (2024). Fenomen natsionalnoi identychnosti v umovakh informatsiinoi viiny [The phenomenon of national identity in the conditions of information warfare]. *Journal of Social and Practical Psychology*. No. 3, pp. 87–91. [in Ukrainian].

15. Sobchenko, T. & Kin, O. (2023). Analiz dosvidu roboty vykorystannia potentsialu sotsialnykh merezh u reali

zatsii kontseptsii natsionalno-patriotichnoho vykhovannia [Analysis of the experience of using the potential of social networks in the implementation of the concept of national-patriotic education]. *Education. Innovation. Practice*, No. 11(1), pp. 45–49. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.02.2025

УДК 378.147:37.011.3

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.322285>

Андрій Мозгальов, аспірант кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СКЛАДОВА В СТРУКТУРІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті актуалізовано роль інтелектуальної складової у структурі цифрової компетентності фахівців з інформаційних технологій. Визначено основні вміння цифрової компетентності: використовувати, фільтрувати, оцінювати, створювати, проектувати та поширювати цифрові ресурси. Презентовано різноаспектні визначення інтелекту, види інтелекту – моральний, соціальний, аналітичний, емоційний. Проаналізовано питання співвідношення соціального, аналітичного та емоційного видів інтелекту. Розглянуто специфіку й особливості технології штучного інтелекту, напрями використання: аналіз та обробка даних, індивідуалізація процесу навчання з адаптацією матеріалу до потреб студентів, автоматизація завдань, інтерпретація музичних звуків і візуальних образів.

Ключові слова: інтелект; штучний інтелект; інформаційні технології; цифрова компетентність; фахівець.

Літ. 10.

Andriy Mozgaliev, Postgraduate Student of the Innovation and Information Technologies in Education Department,
Vinnytsya Mykhaylo Kotsyubynskiy State Pedagogical University

INTELLECTUAL COMPONENT IN THE STRUCTURE OF DIGITAL COMPETENCE OF INFORMATION TECHNOLOGY SPECIALISTS

The article updates the role of the intellectual component in the structure of digital competence of information technology specialists. The main skills of digital competence are identified: to use, filter, evaluate, create, design and distribute digital resources. Various definitions of intelligence are considered: an interconnected set of functions (R. Yerkes); g-factor for solving a large number of tasks (A. Jensen), adaptation and assimilation of experience (J. Piaget), the ability of an individual to think rationally (D. Wexler), the ability to solve new problems (W. Bingham). The theories of multiple intelligences (G. Gardner), emotional intelligence (P. Salovey, J. Mayer) and threshold intelligence (D. Perkins) are analyzed. Types of intelligence are considered – moral, social, analytical, emotional. The issue of the correlation of social, analytical and emotional types of intelligence is analyzed. It is determined that emotional intelligence has a dual nature and is associated with personal characteristics and cognitive abilities. The importance of successful intelligence (according to R. Sternberg) for the digital competence of specialists is noted, its components are presented – practical, creative, analytical. The specifics and features of artificial intelligence technology are considered, areas of use: analysis and data processing, individualization of the learning process with adaptation of the material to the needs of students, automation of tasks, interpretation of musical sounds and visual images.

Keywords: intelligence; artificial intelligence; information technology; digital competence; specialist.

Постановка проблеми. У сучасному світі цифрові технології все більше використовуються у різних галузях людської діяльності, їхня роль в освіті також стрімко зростає і є надзвичайно актуальною. Одна з головних переваг цифрових технологій полягає у тому, що вони надають доступ до великого обсягу інформації, уможливають пошук, аналіз і обробку

значної кількості даних, які надходять з різних джерел (інтернет-ресурси, наукові публікації, бази даних). Це дає змогу здобувачам та фахівцям навчатись у досвідчених фахівців, ділитися досвідом та знаннями з іншими, своєчасно ознайомлюватися з останніми новаціями своєї галузі, що є надзвичайно важливим для сучасного ринку праці. Сказане зумовлює підвищення уваги науковців до проблеми